

כל גיל ויעודו ובהתאם ההתפתחות

1. משנה כא מסכת אבות פרק ה - (יהודה בן תימא) הוא הִיָּה אומֵר, בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים למקרא, בֶּן עֶשְׂרִים לַמִּשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לַתְּלִמּוּד, בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לַחֶפֶה, בֶּן עֶשְׂרִים לַרְדּוֹף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכַּח, בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה, בֶּן חֲמֵשִׁים לַעֲצָה, בֶּן שְׁשִׁים לַזְקֵנָה, בֶּן שִׁבְעִים לַשִּׁיבָה, בֶּן שְׁמוֹנִים לַגְּבוּרָה, בֶּן תְּשַׁעִים לְשׁוּחַ, בֶּן מֵאָה כָּאֵלוֹ מֵת וְעֵבֶר וּבָטַל מִן הָעוֹלָם:

2. רע"ב - בן חמש שנים למקרא - מערלה ילפינן דכתיב (ויקרא יט) שלש שנים יהיה לכם ערלים ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הלולים. שאביו מלמדו צורת האותיות והיכר הנקודות. ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו מכאן ואילך ספו ליה כתורא: **בן עשר למשנה -** שלומד מקרא חמש שנים. וחמש שנים משנה וחמש שנים גמרא. דאמר מר (חולין כד, א) כל תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים. שוב אינו רואה דכתיב (במדבר ח) זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא. שבא ולומד הלכות עבודה חמש שנים. ובן שלשים עובד: **בן שלש עשרה למצות -** דכתיב (שם ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם. וגבי שכם כתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ולוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה וקרי ליה איש: **בן שמונה עשרה לחופה -** י"ט אדם כתובים בפ' בראשית מן ויאמר אלהים נעשה אדם עד ויבן ה' אלהים את הצלע חד לגופיה פשו ליה י"ח לדרשה: **בן עשרים לרדוף -** אחר מזונותיו לאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה והוליד בנים צריך הוא לחזר ולבקש אחר מזונות. **בן שלשים לכח -** שהלויים היו מקימין את המשכן ומפרקין וטוענין את העגלות ונושאין בכתף מבן שלשים שנה ומעלה: **בן ארבעים לבינה -** שלאחר ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר אמר להם משה (דברים כט) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה: **בן חמשים לעצה -** שנאמר בלויים (במדבר ח) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו וגו'. ומהו השירות שיתן להם עצה:

3. תפארת ישראל - בן עשר למשנה - התחיל המשנה בלי קושיא ותירוץ לבלי להלאות שכלו הרך: **בן שלש עשרה למצות -** חייב בהן הלכה למשה מסיני **בן חמש עשרה לתלמוד -** כבר מוכשר הוא בשכלו להעמיק בדיניו: **בן שמונה עשרה לחופה -** אז ראוי שישא אשה, מדכבר הקיץ אז יצרו: **בן עשרים לרדוף -** לטרוח אחר מזונותיו, וגם לצאת למלחמת ישראל, אולם חייב גם לרדוף אז ביותר אחר מצות, דבב"ד של מעלה אין מענישין בפחות מבן עשרים: **בן שלשים לכח -** כבר נתבשל כחו שבגופו בכל האפשרי: **בן ארבעים לבינה -** כבר נתבשל כח שכלו להבין דבר מתוך דבר: **בן חמשים לעצה -** בכל עצה יש ב' דרכים, ובן נ' כבר יוכל לשקול המובחר מב' הדרכים: **בן ששים לזקנה -** ובישישים חכמה, שכבר יודע להטעים חכמתו בדברי טעם ושכל טוב, ומתוקים לכל טועמם כאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן: **בן שבעים לשיבה -** שחייב לקום בפניו: **בן שמונים לגבורה -** דכבר התגברו בו כחות הנפש על הגוף תאוותיו נחלשו, ונקל לו מאד לקיים התורה ומצותיה: **בן תשעים לשוח -** גופו שחוח, וי"ג בסין, ור"ל שאין כחו רק בשיחה לדבר בתורה ובתפלה, דכבר הוחלש כח המעשה שבו: **בן מאה וכו' ובטל מן העולם -** כשזכה לכך נדבקה נפשו בעליונים, ונתבטל ממנו העולם ותאוותיו, כאילו כבר עבר ממנו:

4. כל גיל ויעודו בהתאם להתפתחותן א

בן חמש למקרא

בסדר המורגל בלימודים הוא: מקרא, משנה ותלמוד שהוא שמוש ת"ח. כן הוא הסדר ההדרגי של התינוק המתחיל ללמוד מצד טבע הענינים בעצמם, שאם לא יקדם למוד המקרא, אין ענין להבנת המשנה וכן הלאה. וכן הוא מצד התכונות הראויות להיות נקנות ע"י הלימודים, כי שלשה הם הענינים שצריך האדם להקנות לעצמו ע"פ לימודיו: רגשי הלב, שיהא לבו לב שומע נוטה אל הטוב - הקדושה ויראת ה', אחר כך הידיעה המעשית איך להוציא אל הפועל את רגשי הלב הטוב בחיים ובמעשה, שהם כל דברי התורה הזאת המעשית, אח"כ הגברת השכל בעיון, בדברים העיוניים, בין במעשיים במה שצריך עיון ושיקול, בין בדברים המופשטים, מהדעות והאמונות.

והנה בראשית ילדותו של האדם איננו ראוי להבחין סדר מעשי, כי רוחו זר מהחיים לפרטיהם, ואיננו מכיר הענינים המסובכים הנמצאים בחיים בפועל שהם הם הגורמים להצריך לאדם סדור מעשי למודי, כי החושך הנמצא בסבוכי החיים, הוא הגורם את

הצורך לאור ה' "נר לרגלי דבריך" שיופיע, והילד בתומת לבבו לא יוכל לשער כל אלה, כי לבו מלא תום ואהבה לכל החיים, ורואה הוא את העולם כולו כמישור כמקור אורה ואמת. על כן לא יאה לילד ללמוד המון פרטים של גדרים מעשיים בהלכות החיים בפועל בראשית דרך התפתחות שכלו.

אמנם את ההרגשות, צריכים אנו לפתח בו. רגשי קודש, שתומת הילדות תועיל להקליטם בלבבו הטהור והרך המוכן לאור קודש. על כן התורה שבכתב מוכנת היא לילד בראשיתו, שאע"פ שממנה כשהיא לבדה לא יוכל האדם להשתמש שמוש מעשי, אבל היא מעוררת את הרגש הטוב, את קרבת ה' בכלל הכרת רחמיו והשגחתו אהבתו חמלתו על בריותיו וביחוד על ישראל עם קרובו... ואחר כך כאשר יכנס יותר אל עמקי החיים אז הגיע הזמן שצריך להדריכו בלימודים מעשיים שיבואו בתומם היסודי על ידי המשנה, ובהיותו כבר חמוש ברגשי לב נכונים ודעת המעשים הישרים, אז תבא העת הראויה להגדיל שכלו בהתפתחות עיונית.

(מדרן הראי"ה קוק זצ"ל, חבש פאר)

5. כל גיל ויעודו בהתאם להתפתחותן ב

בן חמש למקרא

בראשית התפתחותו הלימודית של הילד, ראוי לתת את הלב לפיתוח השאיפה לגדולות אצלו. יראת השמים תהיה מרופדת אצלו בסיפורים על גדולי האומה וחכמיה, מהם ישאב את רצונו להתמיד בלימודיו ולהגיע למעלתם, ומטוהר היראה המשתקף מהנהגתם והליכותיהם, יבשם הוא את לימודיו. כך, מדרגה לדרגה יעלה לפי התפתחות שכלו והבנתו. רק ראוי לתת את הדעת ושימת הלב, לפתח את כשרונותיו בסדר נכון.

בילדותו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל, כשלמד ב'חדר', ראוהו יום אחד אוהז ספרים גדולים בידי, גמרא ושולחן ערוך, מרימם בקושי ומתכוונן לצאת ל"חיידר" בו למד. "אברהם-יצחק", - שאלו בני הבית - "להיכן מועדות פניך, ולמה לוקח את ספרים אלו?"

"הולך אני ל"חיידר", - השיב אברהם-יצחק הקטן - "וספרים אלו בהם אני רוצה ללמוד".

תמהו הסובבים ושאלו: "למה לך ספרים אלו והרי יש לך סידור בו אתה לומד?". הביט בהם אברהם-יצחק בעיניו הגדולות והחכמות, והשיב בתמימות ילדותית: "אבל

אני לא רוצה ללמוד בסידור קטן, אני רוצה ללמוד בספרים הגדולים, שכולם לומדים בהם".

חיכו בני הבית לילדם והסבירו לו, כי על-מנת ללמוד בספרים הגדולים, תחילה יש ללמוד בסידור ואח"כ יגיע גם תור הספרים הגדולים.

(ספר "הראי"ה" להרי"ל מימון זצ"ל)